

***АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ
В УМОВАХ КРИЗОВОГО СУСПІЛЬСТВА***

***ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VI Міжнародної науково-практичної конференції***

21 квітня 2021 року

**Ірпінь
2021**

УДК 316.6(063)
ББК 88.5я73
А43

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Університету державної фіскальної служби України
(протокол № 7 від 24 червня 2021 р.)*

Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (21 квітня 2021 року); за заг. ред. Р.А. Калениченка, І.О. Петухової. – Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2021. – 684 с.

У матеріалах VI Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства” висвітлюються теоретико-методологічні проблеми розвитку гуманітарного знання як складової гармонійного розвитку особистості; соціологічні та психологічні проблеми особистісно-професійної динаміки сучасної молоді; сучасні тенденції психологічної допомоги особистості в умовах кризового суспільства; особливості професійної освіти в Україні; особливості професійної соціалізації сучасного студентства. Зміст матеріалів віддзеркалює актуальні питання теоретичних і прикладних досліджень, спрямованих на вирішення проблем конструювання життєдіяльності особистості у контексті відновлення внутрішнього потенціалу за рахунок особистісного ресурсу.

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції розраховані на наукових працівників у галузі психології, соціології, педагогіки, викладачів, аспірантів, студентів, а також на практичних психологів, соціальних педагогів, соціологів і соціальних працівників.

УДК 316.6(063)
ББК 88.5я73

За зміст поданих матеріалів несуть відповідальність їх автори.

Р.А. Калениченко, І.О. Петухова, 2021
© Університет ДФС України, 2021

5. Фокша О. М. Педагогічні умови формування фасилітаційної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у професійній підготовці : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2019. 240 с.
6. Хілько С. Особливості формування фасилітаційної позиції майбутнього психолога в системі післядипломної педагогічної освіти Режим доступу: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya
7. Хупавцева, Н.О. Вплив особистісних чинників на процес фасилітативної взаємодії. Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 49, 2020. С. 363–385.
8. Шевченко К. О. Рівень розвитку компонентів фасилітативної компетентності педагогів сільських та міських шкіл. Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць, 2015. № 3 (45). С. 92–103.

УДК 159.925:378

*Гресько Інна Миколаївна, аспірант кафедри психології
Донецького національного університету імені Василя Стуса
Науковий керівник: Бацилєва Ольга Валеріївна,
доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

З моменту свого існування людство постійно пристосовується до мінливих умов життя. Зміни клімату, нові умови середовища чи суспільного устрою – нині світ навколо є результатом даних змін, і, що важливо відмітити, він і далі продовжує змінюватися. Кожний період існування

людини на планеті має свої особливості, наявні та приховані ресурси та певні виклики.

На сьогодні стрімкі процеси глобалізації, науково-технічний прогрес та суспільно-економічні зміни вимагають від кожного умінь протистояти мікро- та макростресовим ситуаціям задля підтримання власного психологічного благополуччя. Віднедавна додатковим стресовим фактором для людини стала пандемія COVID-19. Населення всього світу протягом довгого часу стурбовано небезпекою коронавірусу для життя і здоров'я людини, карантинним режимом, і як наслідок, змінами в звичному ході життя. Кожний відчув на собі вплив пандемії, адже для багатьох відбулися зміни або в професійній діяльності та способі заробітку, або ж в процесі навчання та отриманні освіти.

Для науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти найбільшим викликом стало викладання та навчання в онлайн-режимі. Тож сучасні обставини вимагають не лише наявності технічних засобів для використання різноманітних онлайн-платформ для навчання, а й передбачають соціальну та психологічну адаптацію особистості до нових умов, що вдається не кожному.

Мета роботи – теоретичний огляд проблеми соціально-психологічної адаптації особистості в сучасному освітньому просторі та виокремлення практичних кроків щодо її покращення.

За останнє сторіччя вміння адаптуватися до нових умов життя стало однією з найважливіших характеристик особистості, оскільки темп життя більшості населення потребує швидкого прийняття рішень та вміння пристосовуватися до змін. Так, поняття соціально-психологічної адаптації більшість авторів розглядають як процес, результат і здібність до пристосування індивіда. Зокрема, процес соціально-психологічної адаптації розуміється як адекватна взаємодія індивіда з середовищем, результат – як адаптованість особистості, а здібність – як адаптивність [3, с. 122].

Відомо, що соціально-психологічна адаптація відбувається при взаємодії двох систем: людини та соціального середовища. Як зазначає у

своїй роботі О. Б. Мельничук, процес адаптації індивіда до будь-яких нових умов «...виникає у ситуаціях, пов'язаних зі зміною звичного для людини соціального середовища, або ж у ситуаціях необхідності зміни свого способу взаємодії із цим середовищем» [3, с. 122]. Дане визначення актуальне для опису сучасної ситуації в освітньому середовищі, коли зменшилася кількість контактів з оточуючими через карантинні обмеження, а спосіб взаємодії здебільшого відбувається в онлайн-режимі. Таким чином, нездатність пристосуватися до згаданих вище умов призводить до виникнення у людини психоемоційного напруження, що виражається у почутті тривоги, пригніченості та психологічному дискомфорту, що, в свою чергу, може призводити до зниження рівня якості життя людини [1, с. 177].

У психологічній літературі зазначається, що процес адаптації тісно пов'язаний з мотиваційно-смісловою сферою особистості, з її здатністю до зміни цілей, установок, ставлень та мотивів, тому повне задоволення актуальних потреб людини та її ціннісних орієнтацій є одним із критеріїв ефективності адаптації [2].

Як відомо, навіть в однакових умовах процес адаптації у кожної людини відбувається по-різному. Наприклад, дистанційне навчання в нинішніх умовах для деяких здобувачів вищої освіти сприймається як позитивне явище з низкою переваг, а для інших – онлайн-режим є причиною для виникнення почуття пригніченості та невдоволення. Дане явище зумовлено тим, що здатність до адаптації залежить від індивідуально-психологічних особливостей людини, до яких можна віднести наступні: фізична конституція людини, тип нервової системи, природні задатки, життєвий досвід [2, с. 237].

Тож, якщо, зазначені вище, індивідуально-психологічні особливості сприятимуть процесу соціально-психологічної адаптації особистості, то результатом цього є стан адаптованості, який включає декілька компонентів:

1) прийняття людиною норм та цінностей соціального середовища, в якому вона може самореалізовуватися;

2) позитивне ставлення до себе, адекватна самооцінка, розуміння власних зон розвитку;

3) дозвіл іншим людям бути собою та виражати власні думки, очікування позитивного ставлення до себе з боку оточення;

4) емоційний комфорт, що виражається в переважанні позитивних емоцій та переживань;

5) інтернальність – відчуття відповідальності за свою діяльність та за життя, в цілому;

б) ступінь прагнення до домінування над іншими [4, с. 81].

Таким чином, процес соціально-психологічної адаптації має індивідуальний характер, на який впливає ряд чинників у вигляді індивідуально-психологічних особливостей людини, життєвого досвіду, середовища існування та наявності зовнішньої підтримки. Тож у випадку пристосування до сучасного освітнього процесу кожному його учаснику важливо потурбуватися про себе, а покращити процес адаптації можна наступними способами:

- організувати свій день та дотримуватися режиму дня;
- потурбуватися про якість сну та харчування;
- займатися фізичною активністю, спортом для підтримання організму в тонусі, адже зазвичай через онлайн-режим кількість руху зменшується;
- не нехтувати прогулянками на природі;
- приділяти більше часу на свої хобі та види діяльності, що заряджають енергією та надихають.

Отже, в період пандемії людина особливо гостро відчуває та реагує на зміни в звичному устрої життя. Сучасний освітній простір за останній рік став середовищем для нововведень, до яких викладачі та здобувачі вищої освіти змушені пристосовуватися. Для кожного процес соціально-психологічної адаптації до онлайн-режиму навчання має свої особливості, адже ставлення до нього різниться. Однак, розуміння змісту процесу адаптації та способів підтримання особистості у новій ситуації життя допомагатиме пройти даний процес більш ефективно.

Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у дослідженні взаємозв'язку процесу соціально-психологічної адаптації з Я-концепцією особистості.

Список використаних джерел

1. Бацилєва О. В., Пузь І. В., Гресько І. М. Особливості ставлення до здоров'я молоді з різним рівнем психоемоційного напруження. // *Психологічний журнал*. 2018, №6(16). С. 167-183. DOI (Issue): <https://doi.org/10.31108/1.2018.6.16>
2. Дацков А. В. Психологічні критерії і детермінанти адаптації і дезадаптації особистості. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. Вип. 5 (42). С. 236-241
3. Мельничук О. Б. Соціально-психологічна адаптація особистості як чинник становлення професійного інтелекту майбутніх фахівців соціальної сфери. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки*. 2015. Вип. 4. С. 121-126
4. Новікова Ж. М. Психологічна адаптація та преадаптація студентів-першокурсників в умовах нестабільного світу. *«Молодий вчений»*, 2018. № 2 (54). С. 80-84

УДК 378

*Деніжна Світлана Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та соціології
Університету державної фіскальної служби України*

АДАПТИВНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Інтенсивний розвитку інформаційного суспільства, впровадження новітніх технологій, динамічне ускладнення комунікаційних і технічних систем, поява нових сфер діяльності та створення високотехнологічних

ЗМІСТ

Medea Despotashvili, Lyudmyla Romanyuk

Cultural assimilation of international students and the role attitudes of mainstream population play.....8

Urszula Kempieńska

Działalność kół naukowych w polsce na przykładzie koła naukowego pedagogów „persona”- ksw włocławek.....13

Jan Adam Malinowski

Czas wolny studentów a ograniczenia okresu pandemii covid-19.....21

Авраменко Марина Валеріївна

Особливості психологічної допомоги для підвищення адаптаційного потенціалу особам з вираженим професійним стресом.....32

Базиль Тамара Станіславівна

Проблема соціально-психологічної готовності особистості до управлінської діяльності в оптиці компетентнісного підходу.....38

Берташ Марія Ігорівна

Особливості соціально-психологічної адаптації здобувачів вищої освіти в умовах пандемії40

Бітої Оніко Іштванівна, Романюк Людмила Василівна

Психологічні особливості становлення суб'єктивного благополуччя й цінностей особистості дорослого.....43

Богайчук Вадим Жоржевич

Основні етапи становлення і трансформації лідерства в історії людства50

Богдановський Ігор Валерійович, Богдановський Дмитро Ігорович

Соціальна адаптація особистості після виходу з нових і нетрадиційних релігійних організацій.....55

Бойко Руслан Васильович

Соціально-економічна складова захисту військовослужбовців як елемент досягнення безпеки в умовах пандемії61

Войтенко Олена Василівна	
Посередницька роль самоактуалізації та копінг-поведінки у профілактиці емоційного вигорання в педагогічній діяльності.....	63
Гальцева Тетяна Олексіївна	
Сучасні погляди на феномен «фасилітативна компетентність педагога».....	67
Гресько Інна Миколаївна	
Соціально-психологічна адаптація особистості в сучасному освітньому просторі	72
Деніжна Світлана Олександрівна	
Адаптивний підхід до організації процесу підготовки здобувачів вищої освіти.....	76
Євдокимова Наталя Олексіївна	
Організаційно-діяльнісна гра як технологія професійної соціалізації здобувача вищої освіти.....	82
Зазимко Оксана Володимирівна	
Відкритість новому досвіду як засіб адаптації особистості в сучасних умовах.....	87
Зарецкая Ольга Александровна	
Конструирование опыта как ведущий фактор адаптации в условиях кризисного общества.....	92
Заушнікова Марина Юріївна	
Психологічні засади ефективного ведення ділових переговорів	98
Калениченко Руслан Арсенович, Сковира Олег Петрович	
Особливості соціально-психологічного супроводу професійного становлення майбутніх фахівців в умовах пандемії.....	102
Капосльоз Григорій Вікторович	
Стимулювання як інструмент управління мотивацією особистості до діяльності у незвичайних ситуаціях.....	108